

Dr. İ. Eren Akçiçek ile Bir Röportaj...

Söyleşiyi Yapan: Prof. Dr. Ali ÖZDEN

■ Nerede dünyaya geldiniz, ilk-orta eğitiminizi nerede gördünüz?

İzmir’de doğdum. İlkokulu İzmir Özel Yusuf Rıza İlkokulu’nda okudum. Orta ve lise eğitimimi İzmir Maarif Koleji’nde [şimdiki Bornova Anadolu Lisesi (BAL)], tamamladım. Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi’nden 1969 yılında mezun oldum. İç hastalıkları, Gastroenteroloji ihtisası ve tıp tarihi dalında doktora yaptım. Üniversitelerde Gastroenteroloji, Tıp Tarihi ve Etik, Gıda Beslenme Tarihi, Sindirim Sistemi Hastalıklarında Beslenme ve Tıbbi Terminoloji konularında dersler verdim.

■ Üniversite öncesi eğitiminiz boyunca yaşadığınız ve unutmadığınız, eğitimle ilgili bir-iki anınızı paylaşmanızı istiyorum.

Ben Giritli göçmen bir ailenin üçüncü kuşağıyım. Girit Türkleri çocuklarının eğitimine çok önem verirler. Rahmetli annem ilkokul öğretmenini, rahmetli babam ise Devlet Demiryolcu idi.

İlköğrenimimi o zamanlar İzmir’in en iyi özel ilkokulu olan Özel Yusuf Rıza İlkokulu’nda gördüm. Okulumuza servis ile gelip gidiyor, öğle yemeklerimizi okulumuzda bez masa örtülü ve peçeteli masalarda yiyorduk. Yemeklerimiz papyonlu garsonlar tarafından servis ediliyordu.

Öğretmenlerimiz hepsi Cumhuriyet’in değerlerine ve aydınlığına sahip insanlar olup, bize bilgi aktarmanın dışında Atatürk sevgisi, Cumhuriyet aydınlanması, görgü ve kültür

aktarımında bulunan insanlardı.

■ Doktor olmanıza kim karar verdi? O günkü tıbbiyeliler ile bu günkü tıbbiyelilerin dünyaya ve geleceğe bakışlarında ne fark var?

Doktor olmamda en etken faktör ailemizin sağ-

lık ile ilgili değişik mesleklerle ilgilenen fertlerinin olmasıydı. Ancak beni en çok etkileyen rahmetli dayım Dr. Selahattin Akçiçek olmuştur. Ben doğmadan önce 1942 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi’nden mezun olmuştur. Ben kendisine “Doktor Dayı” diye hitap ederdim. Çok dürüst ve idealist bir doktordu.

İstanbul Tıbbiyesi’nden burslu mezun olmuştum. Hocalarının çok istemesine rağmen burslu olması sebebiyle Tıbbiye’de kariyere kalma imkânı bulamamıştı. Çok onurlu ve gururlu bir insandı. Hocalarına burslu olduğunu dahi söyleyememişti. Çok yıllar sonra “Keşke hocalarıma söyleseydim, belki bir imkân bulup borçlanırdım. Daha sonra öderdim...” demişti.

İzmir Eşrefpaşa'da açtığı muayenehanede çok sevilen, popüler bir doktor oldu. Hiçbir zaman para için çalışmadı. Fakirlerden para almadı, hatta hastalarının ilaçlarının parasını bile kendisi ödedi. Gittiği hastanın maddi durumunun yerinde olmadığını gördüğünde paltosunu, ayakkabısını bile verdiğini biliyorum.

Demokrat Parti döneminde İzmir Belediye Başkanlığı, daha sonra İzmir Milletvekiliği yaptı. 27 Mayıs 1960 darbesinde tutuklanarak cezaevine gönderildi. O dönemde fakir hastaları için eczanelere borçlanmıştı. Zamanın parasıyla 10.000 lira borcunu diğer dayılarım eczanelere ödediler.

Onun için hekimlik para kazanmak değil yurtseverlik duygusu içinde halka hizmet etmek idi.

O günkü tıbbiyelilere baktığımızda, Atatürk'ün bütün ülkeyi kaplamış sevgisini ve enerjisini hissetmiş olduklarını görürüz. Bu insanların az zamanda nasıl büyük işler yaptıklarını yakinen biliyor ve tespit edebiliyoruz.

O zamanlarda ülkemizde az sayıda fabrikamız, okulumuz, üniversitemiz, doktorumuz, mühendisimiz ve teknikerimiz olmasına rağmen o insanların bu ülkeye harcadığı enerjiyi bir matematiksel büyüklük ile ifade edebilsen; şimdi bu kadar çok okulumuz, üniversitemiz, doktorumuz, mühendisimiz olmasına rağmen bu ülke için harcanan enerjinin ilkinin seviyesine ulaşamayacağını düşünüyorum.

■ **Sizde iz bırakan hocalar, anılar varsa bir kaçından söz ederseniz memnun oluruz.**

Ege Üniversitesi'ni kuran öğretim üyelerinin hepsi Atatürkçü hocalardı. Bu bakımdan o misyon o günden bu günlere taşınma imkânı bulmuştur. Üniversite öğretim görevlilerimiz hepsi, ağırlığı olan, çalışkan ve özverili öğretmenlerdi.

O dönemde bugünkü kadar teknoloji ve görüntüleme teknikleri olmadan hocalarımız klinik bilgisi ve "sansclinic" dediğimiz hassasiyet sayesinde nasıl teşhisler koyduklarını bize öğretmişlerdi. Ancak bugün elimizde bulunan görüntüleme teknolojilerine güvenmekten "anamez alma" ve klinik muayeneleri ihmal etmekte ve teşhis hataları yapabilmektedir.

■ **Eren Hocam, 500 yıl önceye gidiniz, Tıbbiyeliler; kilisenin, medresenin ve havranın okur-yazarından, akıllılarından, zamana uyumlularından çıkarken bugün neden maddenin, pulun peşinde koşarlardan çıkıyor? Bu konuda bize neler söyleyebilirsiniz?**

Dilimizde bugün de kısmen kullandığımız iki kelime ile konuya açıklık getirmek istiyorum. Bunlardan ilki "tababet" ilmidir. Bu işle uğraşanlar da "tabip" olarak isimlendirilirler. Tamamen tıp ilmi demektir. Bir de "hekim" sözcüğü vardır. Bu sözcük ise "hikmet" ile ilgilidir ve "hakim" olarak da kullanılır. Yani "varlıktaki şeylerin mâhiyet ve hakikatlerini aklı ile bilen kimsedir". Eskiden bunu "filozof" kelimesi ile de karşılamak-taydılar. Günümüzde bunların her ikisi de "tıp doktoru" karşılığı olarak geçmektedir. Görüldüğü üzere doktorların "hekim" olup felsefe yaptıklarını düşündüğümüzde ortaya nasıl bir tablo çıkacaktır düşünmek gerekir.

■ **Batıdaki aydınlanmanın, demokrasinin, kuvvetler ayrılığı, hukuk, adaletin, yaratılan devrimcilerin çoğu neden hekimler?**

Bütün dünyada ve ülkemizde hekimleri analize tâbi tuttuğumuzda hekimlerin ulusal değerlerin yanında laik ve evrensel değerlere sahip olduğunu, insanı maddi ve manevi olarak daha iyi tanımaları, analitik düşünmeye daha yatkın olmaları bununla beraber insanî erdemlere daha fazla sahip olmaları hekimlere diğer meslek grupları arasında bir ayrıcalık katmıştır. Yine bakıldığında Dünyada ve Türkiye'de hekimlerin entelektüel faaliyetlerinin daha zengin ve etkili olduğu görülmüştür. Dünyada ve ülkemizde hekimler arasından siyasetçiler, diplomatlar, devlet adamları, sporcular, şairler, yazarlar, koleksiyonerler, tarihçiler, doğa bilimciler, ressamalar, bes-tekâr müzisyenler ve kâşifler çıkmıştır.

■ **Günümüzde hekimler neden insana ve insanlığa kaderlerini yazmaları için ışık olamıyorlar?**

Hekimlik felsefesine baktığımız zaman hekimin tek görevinin hastanın sağlığını koruyup tedavi etmek olduğunu düşünmüyorum. Hekim aynı zamanda bir önder ve öğretmendir. Evrensel değerlerle hastanın ırkı, cinsiyeti, siyaseti, ideolojisi, düşüncesine hiç karışmadan; insanlığın eriştiği evrensel değerler ve bilgiyi, bir takım yanlışlıklar içerisinde olan bir kişiye doğruyu aktararak hekimlik fonksiyonunu devam ettirmesi gerekmektedir.

Bir üniversite öğretim üyesinin görevi sırf derste öğrenciye bir takım bilgileri aktarmanın yanında kendi davranış ve duruşuyla, giyimi-kuşamı görgüsüyle, entelektüel kapasitesiyle örnek olması beklenmektedir. Eskilerin tabiriyle, bilgi eğitimi yanında insanlık eğitimi, iyi bir insan, iyi bir yurttaş, iyi bir

meslek sahibi, iyi bir dünya vatandaşı olmanın yollarını göstermelidir. Öğrencilerinin ayaklarının yere basması, yollarını açması, onların vizyoner olması için çaba göstermesi gerekir. Bir öğretim üyesi aynı zamanda yabancıların “mentor” dedikleri iyi bir önder, yol gösterici olabilmelidir.

■ Siyasetin ve dini örgütlerin üniversiteye olan ilgisi hangi hastalığı belirtisidir?

Ülkemizde tarih boyunca dinin kendi sınırları içerisinde kalmayıp bunun dışına çıkmasının tarihi oldukça eskidir ve başımıza pek çok musibetler açmış, belki de kanserden daha mühim bir hastalıktır.

Üniversiteler bütün Dünyada özerk olduklarında, insan hakları değerleri, adil bir hukuk ortamı, demokrasi, laiklik ve kadına değer veren ortamlarda verimli olurlar ve bilgi üretimi yaparlar. Üniversitelere dinin ve siyasetin egemen olması, üniversite olgusu ile ters düşen bir durumdur. Üniversiteleri ileri değil tamamen geri götüren bir durumdur.

■ Liseden gelen öğrenciler yeterince donanımlı olarak mı üniversitelere gelmektedir? Üniversite öncesi eğitim ve üniversite eğitiminin çağa uyum göstermesi için ne yapılmalıdır?

Osmanlı-Bulgar Savaşı'nda, Bulgarlara esir düşen İzmirli bir edebiyatçı olan Raif Necdet Kestelli; emperyal bir devlet olan Osmanlı'nın, çoban dediğimiz Bulgarlara nasıl yenildiğini bir türlü çözemez, bunun cevabını esir düştüğü Sofya'da bir çobanla konuşmasından anladığını anlatır:

Bulgar çoban şöyle der:

“Bak koca Sofya şehrine. Burada üç tane kilise var ama 300 tane okul vardır. Bizde papazlar ev ev dolaşarak anne-babalara çocuklarınızı okullara gönderiniz, ülkelerine ve dünyaya faydalı birer insan olsun diye teşvik eder.”

O dönemde Anadolu'nun perişanlığı, eğitimsizliği, çeşitli hastalıklardan kıvrınması pek çok romana ve kitaba yansımıştır. Tabi bununla beraber günümüzde pek çok okul var. Bazı ülkelerin nüfusu kadar öğrencimiz, bir milyon kadar öğretmenimiz var. Şüphesiz bunlar sevinilecek unsurlar ama bununla beraber nicelik kadar niteliğin de önemli olduğunu bilmeliyiz.

Acaba bugünkü eğitim sistemi üniversiteye gelen öğrencilere bilim yolunu açıyor mu?

Atatürk'ün çok önem verdiği ve yurtiçinde yaptığı okul ziyaretlerinde sorduğu üç önemli soru vardır:

“Niçin? Neden? Nasıl?” dır.

Düz mantıktan, sorgulayan mantığa; soran, sorgulayan, tartışan, araştıran, sentezleyen bir toplum gereklidir.

Dolayısı ile halen ilkokul ortaokul, lise eğitiminde kalıpsal ve ezberci, statik, vizyoner olmayan bir eğitim sistemimiz olduğunu düşünüyorum.

1. Ortaokul ve liseden üniversiteye gelen öğrenci iyi bir dil bilgisine sahip olmadan gelmektedir.
2. Üniversite aynı zamanda bir kentlilik olgusudur. Dolayısıyla, aynı zamanda öğrenciye bir kentlilik bilgisi ve bilinci verilmelidir. Üniversitelilik aynı zamanda entelektüelliği de yanında getirir. Üniversiteye başlamadan önce lisede bazı şeylerin alınması ve tamamlanması gerekmektedir

En önemli olgu da toplumun her katmanına sevginin egemen olmasıdır. Özellikle siyaset ve eğitimde sevgi ön plana çıkmalıdır. 1700'lü yıllarda İsviçreli eğitimci; Johann Heinrich Pestalozzi (1746-1827) “Temelinde sevgi olan hiçbir eğitim başarısızlığa uğramaz” demiştir.

■ Üniversitelerde bugün uygulanan çalışma düzeni tam gün mü yoksa yarım gün mü olmalıdır?

Ben üniversitelerde çalışma düzeninin tam gün olmasını savunmaktayım. Bu noktada üniversitelerin üç fonksiyonu bulunduğu unutulmamalıdır:

1. Doktor yetiştirmek, yani öğrenci eğitimi,
2. Hasta bakımı, yani kamu hizmeti
3. Araştırma yapmak, yani bilim üretmek şeklindedir.

Eğitimin yanı sıra araştırma ve bilim yapmaya daha fazla vakit ayrılmalıdır. Öğretim üyeleri zamanlarını belirli bir saatten sonra akşam geç vakitlere kadar hasta bakmaya ayırmamalıdır. Araştırmalar için de yeterli zaman ve fiziksel enerji ayrılabilir.

■ Hekimlerin, tıp fakültelerinin, üniversitelerin hasta hale gelmesinden kim sorumludur? Kendileri mi yoksa başka biri mi?

Geçirdiğimiz badireler ve yaşadığımız olaylar: liyakatın ve fırsat eşitliğinin kalkması siyasetin ve ideolojilerin, adam ka-

yırmanın üniversitelere dahi sirayet etmesi toplumda adamsendeciliğin artması ve insani erdemlerin bir zaaf şeklinde gösterilmesi, bir nevi hedonist düşünce tarzı bu duruma getirmiştir.

■ **Tıp fakültelerinde “Deontoloji ve Etik” eğitiminin en az 4 s6mestr verilmesi daha uygun olmaz mı? Çünkü yaşanan sorunlar bunun olmazsa olmaz olduğunu düşündürmüyor mu?**

Deontoloji ve Etik ile birlikte Tıp Tarihinin de önemli olduğunu düşünüyorum. Ama maalesef Tıp Tarihi derslerinin de doğru şekilde öğrencilere aktarıldığı kanaatinde değilim. Tıp Tarihi yalnız geçmişin bilgisini değil, o bilgiyi bu güne bağlar ve bize geleceği gösterir. Tıp Tarihi mesleki bağlılık ve aidiyet sağlar. Tıp Tarihi dersleri hekimlerin entelektüelitesini artırır.

Deontoloji ve Tıp Etiği derslerine gelindiğinde bunlara Tıp Hukuku veya Sağlık Hukuku derslerinin de ilâve edilmesi gerektiğini düşünüyorum (ki günümüzde bu konular çok büyük önem taşımaktadır). Gelişen ve değişen tıp bilgisi ve teknolojisi karşımıza değişik sorunlar, çözülmesi gereken problemler getirmektedir.

Genel bir takım sorunlar dışında çok özel, spesifik sorunlar da ortaya çıkabilmektedir. Dolayısıyla Tıp Etiğine büyük önem verilmesi gerekmektedir. Aynı zamanda hekim bugün hukuk tarafından kuşatılmış durumdadır. Bu nedenle hekim sorunlar yaşamak istemiyorsa Tıp Etiği ve Tıp Hukukunu iyi şekilde bilmek ve öğrenmek durumundadır.

■ **Gençlere önerileriniz nelerdir?**

Atatürk'ün dediği gibi; “Bugünün insanı değil yarının insanı olmalı. İyi insan, iyi yurttaş, iyi bir meslek sahibi olun. Yöresel, ulusal ve evrensel değerlere sahip olarak, ülkemizi, dünyayı ve hatta uzayı da kucaklayın. Bilimi bir yaşam tarzı haline getirin.”

■ **Hekimlere ne gibi mesajlarınız var?**

Hekim mezun olduktan sonra yaşadığı ömür boyunca her zaman hekimdir, Doktor Bey ve Doktor Hanımdır, hekimin emekli si yoktur. Hekimlik ancak severek aşkla yapılan insanî bir şefkat mesleğidir.

Dr. Eren AKÇİÇEK
22.02.2017

YERSINIA ENFEKSİYONUNU YERSİN KEŞFETMİŞTİR

Alexandre Emile John Yersin (1863-1943) İsviçre'nin Lavaux kentinde dünyaya gelmiştir. Babası bir barut fabrikası yöneticisi idi. Babasının özel ilgi alanı olarak, böceklerle de (entomology) uğraştığı görülür. Alexandre E. J. Yersin dünyaya gelmeden birkaç hafta önce babası aniden ölür. Annesi onun en iyi şekilde yetişmesi için tüm çabayı gösterir. Alexandre E. J. Yersin Margburg Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde eğitim görür. İlk fırsatta eğitimine Paris'te devam eder. Pasteur ile tanışır. Ünlü bakteriolog

Emile Roux'un asistanı olur. Mesleğinde başarılı olan Alexandre E. J. Yersin Fransız vatandaşı olarak Paris'te yaşamaya devam eder. Bilinmeyen ülkelere gitmek, gezmek, onda bir tutku olduğundan gemi doktoru olarak Güneydoğu Asya'ya gider. Asya ve Uzakdoğu hakkındaki bilgileri onu araştırmaya yönlendirmiştir. O “veba” konusunda birçok araştırma yapmıştır. Bugün “Yersinia pestis” olarak bilinen ve hastalığa neden olan basili keşfeder. Ardından başarılı aşının keşfi de gecikmez. Gastroenterologların “Yersinia enterocolitica” olarak isimlendirdiği hastalık; akut enteritis, mezenterik adenitis bulguları ile ortaya çıkar (insanda ve hayvanda). Bu bilim adamının ölümü de ölümsüzlükle sonuçlanmıştır. II. Dünya Savaşı'nda kaybettiğimiz bu değerli bilim adamının mezarı Nha Trang (Vietnam) da o toprakları aydınlatmaktadır.

(William S. Haubich, MD)